

KADININ SUÇ ORTAKLIĞINDA MARTIN HEIDEGGER VE SIMONE DE BEAUVOIR'I BİRLİKTE OKUMAK*

 Nurbanu ÇAĞATAY^a

Özet

Beauvoir *İkinci Cinsiyet* adlı eserinde kadınların, tutsak olma durumlarını çoğu kez kendilerinin pekiştirdiğini savunur. Kadın, kendisinin özgür olmasını engelleyen konumda, aslında bir suç ortağı olmaktadır. Fakat Beauvoir'ın bu savunusunu tek başına okumak, kadının suç ortaklığı konumunda nasıl aktif olarak yer aldığını ve burada neden kaldığını yeterince açıklayamamaktadır. Beauvoir'ı, Sartre ve Hegel'den ziyade Heidegger ile birlikte okumanın kadının ikincil konumda kalışına dair önemli açılımlar sağlayabileceği düşünülmektedir. Bu makalenin amacı, Beauvoir'ın suç ortaklığına dair açıklamalarını, Heidegger'in Varlık felsefesi ile birlikte okuyarak serimlemek ve kadını, suç ortaklığından 'Mitsein' alanında yaratacağı kendine ait bir dilin ve bu dile ilişkin bilincin kurtarabileceğini göstermektir. Bu bağlamda, Beauvoir ve Heidegger'in düşüncelerini birlikte okuyarak sentezlemenin, kadının varoluşunun olanağının koşulunu ortaya koymak bakımından literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Heidegger, Beauvoir, Suç ortaklığı, Mitsein, İstekli özgürlük

READING MARTIN HEIDEGGER AND SIMONE DE BEAUVOIR TOGETHER IN WOMEN'S COMPLICITY

Abstract

Simone de Beauvoir, in her work *The Second Sex*, argues that women are often complicit in reinforcing their own unfreedom. The woman actually becomes an accomplice in this position that prevents to be free. But reading just Beauvoir's defense cannot adequately account how the women became complicit and why women sustain stay here. Rather than reading Beauvoir with Sartre and Hegel, it has been seen that reading Beauvoir with Heidegger can provide important insights into the subordination of women. The aim of this article is to reveal Beauvoir's claim of complicity by reading together with Heidegger's philosophy of Being and to show that a language of its own and consciousness related to this language can save women from complicity in the field of 'Mitsein'. In this context, it is thought that reading and synthesizing the thoughts of Beauvoir and

* Bu makale, Hitit Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü'nde 03.02.2021 tarihinde kabul edilmiş olan, Dr. Öğr. Üyesi Anıl VAREL danışmanlığında ve Nur Banu ÇAĞATAY tarafından yazılan, "Martin Heidegger ve Simone de Beauvoir Felsefesinde Kadının Varoluş İmkânı" başlıklı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

^aUzman, Hitit Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı, nurbanucagatay@gmail.com

Makale Geliş Tarihi: 01.10.2021, Makale Kabul Tarihi: 01.12.2021

Heidegger together will contribute to the literature in terms of revealing the condition of the possibility of women's existence.

Keywords: Heidegger, Beauvoir, Complicity, Mitsein, Willing freedom

Giriş

Simone de Beauvoir (2015, s. 757), *The Second Sex (İkinci Cins)* adlı eserinde, kadınların kendi tutsaklıklarını pekiştirmekte çoğu kez suç ortağı olduklarını savunmuştur. Beauvoir'ın kadının neden suç ortağı olduğuna ve bu suç ortaklığından kurtulmasının nasıl olabileceğine dair görüşleri olsa da, kadınların neden suç ortağı oldukları ve onların bu suç ortağı olma durumundan kurtulma yollarının neler olduğu, tartışmaya açık bir soru olarak karşımızdadır.

Bu makalenin amacı, kadınların ikincil konumda oluşlarının kendilerinden de kaynaklı olduğunu ve dolayısıyla kurtuluşun da yine kendi ellerinde olduğunu ortaya koymak ve Heidegger ile Beauvoir'dan devralınan kavramsal çerçevede, kadınların bu ikincil konumlarından nasıl ve ne şekilde kurtulabileceklerinin olanağının koşullarını tartışmaktır.

Beauvoir'ın analizlerinin Heidegger'ci yönlerine eğilmenin, kadının varoluşu için kendi sorumluluğunu almasına dair fikrin açıklanmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Beauvoir'ın, daha çok biyolojik unsurlar temelinde açıklamalarda bulunduğu kadının ikincil durumunu Heidegger ile birlikte okumak, sosyal ortamda yaşanan baskı unsurlarını keşfetmeyi kolaylaştırır. Alternatif bir suç ortaklığı yorumunu yapabilmek, pasif rolünde gözüken kadının, aslında nasıl bir aktif eylem içerisinde olduğunun (Beauvoir, 2015, s. 664) altını kazmaya yardımcı olacaktır (Kruks, 1987, s. 115). Bu bağlamda Heidegger'in, 'Dasein' kavramına yönelik analiz ettiği duygu durumları ve varoluş imkânı (*möglichkeit*) gibi analizleri de hesaba katılacaktır. Böylece, kadının hem baskı ile seçtiği hem ortağı olduğu hem de çıkması gerektiği düşünülen konumdan sıyrılmasına farklı çözüm önerileri getirilebilecektir.

Kadının özgür olamamasının ve özgürlüğüne gidecek olan yolda gerekli etik eylemler içerisinde bulunamıyor oluşunun tek sebebinin baskıcı sosyal ortamdan (erkeğe ait olan ortamdan) kaynaklı olduğunu düşünmek yerine, Beauvoir'ın açıklamasının Heideggerci yönlerini incelemek, bu analizi, failerin kendilerinin özgür olamama durumlarını kucaklamada aktif eylem içerisinde olabilecekleri anlayışıyla bütünleştirmemizi sağlar. Böylelikle kadının özgür olmadığı, yani kendi imkân ve olanaklarını yaratma girişiminde bulunmadığı alanda, özgür olamama durumunu pekiştiren "köleleştirilmeyi istemeyi seçtiği" fikri açıklık kazanabilecektir.

Heidegger ve Beauvoir'ın birlikte okunarak bir çalışma oluşturulması gayreti, literatürde bu konuda eksiklikler olduğunun düşünülmesinden dolayıdır. Literatürde genellikle, Beauvoir'ın Sartre ile birlikte okunması tercih edilmiş ve Sartre ile olan ilişkisine Heidegger ile olabilecek ilişkisinden daha olumlu bakılmıştır (Donavan, 2014, s. 223). Yabancı literatürde ise Heidegger'in feminizm ve Beauvoir ile birlikte okunmasına dair örnekler mevcuttur¹.

Makalede, Schleiermacher'in hermeneutik anlayışı doğrultusunda gramatik ve psikolojik okuma yapılmıştır. Bu okuma şeklinde kelimelerin en derininde yatan anlamlara ulaşabilmek için eserde yer

¹ Konuya dair öne çıkan bazı çalışmalar için bkz.: Bartky (1970); Gothlin (2006); Chanter (2001); Holland ve Huntington (2001).

alan ilgili bölümlerdeki anlamları incelenir, ardından kavramların eserdeki anlam yansımalarına bakılır (Schleiermacher'den akt. Toprak, 2016, s. 44).

Beauvoir'ı, Heidegger ile birlikte okumanın amacı, şunu iddia etmek değildir: Beauvoir, Heidegger'in fikirlerini basitçe yeniden üretir veya pasif bir şekilde kullanır. Aksine Beauvoir'ın, Heidegger'ci nosyonları kendi amacı doğrultusunda kullanabildiğini, aynı zamanda Heidegger'in felsefesini feminist anlayışla yorumlamanın anlamlı açılımlar ve katkılar sunabileceğini göstermektedir.

Çalışmanın kavramsal çerçevesini, Martin Heidegger ve Simone de Beauvoir'ın düşüncelerinin ana temaları oluşturacaktır. Bunlar; Heidegger'in 'Mitsein' (*birlikte olma/being with*) ve 'kaygı' (*sorge/anxiety*) kavramları ile Beauvoir'ın 'etik' (*ethic*) ve 'özgürlük' (*willing freedom*) kavramlarıdır. Bu kavramların yanında iki düşünürün de fikirlerini oluşturmada önemli açılımlar sağlayan; 'tasa' (*care*), 'proje' (*project*), 'otantik olma' (*authenticity*), 'inotantik olma' (*inauthenticity*), 'içkinlik' (*quietism*) ve 'aşkınlık' (*transcendence*) gibi kavramlardan da destek alınacaktır. 'Mitsein', kaygı, etik ve özgürlük kavramlarının seçilmesinin sebebi, varlığın varoluşunu gerçekleştirme için belirgin sorunlara ve çözümlere işaret edebilmiş olmalarıdır. Heidegger için 'Mitsein', varlığın seçimlerinin dışında konumlandığı bir alandır. Varlığın yapması gereken ise onu kalıplara sokan ve varoluşunu unutturan bu alandan sıyrılmasıdır. Fakat aynı zamanda bu alan, ilişkiselliğin, öznel-arasılığın (*inter-subjectivity*) oluşum kazanabildiği ve varlığın varoluşunu ifşa edebildiği, gerekli bir alandır. Heidegger'in isteği, 'Mitsein' alanında konumlanan ve varoluş kazanan Varlık'ın kaygıdan uzaklaşmamasıdır. Çünkü kaygı, varoluşunun anlamını Varlık'a sorgulatacak olan ve nesne olma halinden kurtaracak olan önemli duygu durumlarından biridir (Heidegger, 2000, ss. 232-233). Heidegger için kaygı, Dasein'in en temel olanağı olan özgürlük ile varolandan kurtulma ve kendine ait olan varoluşunu gerçekleştirme sürecindeki hissettiği duygu durumudur. Bu yüzden, özgür olamama ve başkasına ait olan konumdan kurtulmanın yolunu açabilen bir histir (Heidegger, 2000, s. 229).

Heidegger'in hermeneutik anlayışından ayrıca yararlanmış olan bu çalışma, bu hermeneutik anlayışla kadının varoluşunun anlamına ulaşmasını sağlayacağı düşünülen dil ve anlama değinecektir. Buradaki hermeneutik, Varlık'ın anlama tarzı ve dış dünyaya açılma şeklidir. Bu ise dille mümkündür. Bu anlayıştan hareketle oluşturulan son bölümde kadının dil ile kendisini anlama ve dış dünyaya ifade etme olanaklarına dair saptamalar yapılmıştır.

A. NİHAİ ANLAMI ARAYAN VARLIK: HEIDEGGER'İN DASEIN ANLAYIŞI

Heidegger'in felsefesini temellendiren birincil adımı, "Varlık'ın anlamı nedir?" sorusudur. Heidegger "Varlık'ın anlamını, Varlık'ın ne olduğu?" sorusunun sınırlı cevaplarından kurtarmak için varlığın, kalıplaşmış olan nitelendirmelerden, soyutlamalardan, yorumlamalardan ve indirgemelerden sıyrılması gerektiğini düşünür. Bu sıyırma eylemini ise Heidegger (2000), *What is Metaphysics? (Metafizik Nedir?)* adlı eserinde detaylandırır.

Metafiziğin varlığa yönelik kalıpları, varlığın insan ile olan bağının da kopmasına sebep olmuştur. Bu yaklaşım üzerinden anlaşılacaktır ki aslında, varlığın diğer şeylerden bağımsızlaşmış geleneksel tasarım şekli, insanın da belli kalıplar dâhilinde bir varlık olarak düşünülmesine sebebiyet vermiştir. Varlık'ın unutulması, kavramlara takılıp kalmaya ve Varlık'ı basit özlerle tanımlama yanlısını doğurdu. Bu yaklaşım, Varlık'ın görünenden/gösterilenden ve anlaşılandan daha öte bir anlama sahip olabileceği ihtimalini yok saymıştır, yani Varlık'ı kalıplara sokmuştur (Mutal, 1971, ss. 11-13). Oysa, Heidegger

düşüncesinde Varlık ve insan bir bağlantıya sahiptir. Bu bağlantı, varolanın içinde yer aldığı tabiatın ayrı düşünülmesinin mümkün olmadığı inancından gelmektedir. İşte bu düşünceden ötürü, *Being and Time* (*Varlık ve Zaman*) adlı eserinde bağlantıyı 'Dasein' kavramı ile kurmaya çalışır.

Dasein, varlığını oluştururken eş zamanlı olarak kendi varlığını da sorgular haldedir. Bu durumundan dolayı, ontik bir önceliğe sahiptir. Ontik önceliğe sahip olmanın anlamı, en başından beri birlikte düşünülmesi gerektiği savunulan, varlık ve insan yapısının birbirini kavrayabilmede ontolojik özelliğe sahip olması demektir. Heidegger'in ifade etmeye çalıştığı ontolojik olma kavramının varlığa ilişkin sorular soran terimsel kavramıyla karışmaması için, "öontolojik" kavramını kullanarak ikili anlam yapısından uzaklaşmaya çalışır (Heidegger, 2000, s. 13).

Dasein kendi varoluşunu sorgulayan, kendi olanaklarını yaratan ve bu olanaklara da yön veren bir yapıya sahiptir. Varoluş sorunu, ancak varolmak ile açıklanabilir ve anlaşılabilir. Bu yüzden egzistansiyal² anlayış ile hareket etmek gerekecektir. Dasein'in ontik ilişkilerine vurgu yapan varoluş sorusunu, varoluşun ontolojik yapısının açıklığa kavuşturulması çabası olarak düşünmemek gerekir. Temel amaç, varoluş yapılarının irdelenmesi ve anlamlandırılmasıdır. Bu varoluş yapılarını Heidegger, egzistansiyalite (*existentiality*) olarak nitelendirmektedir. Çünkü egzistansiyalitenin serimlenişi egzisyansiyel olmayacak; egzistansiyal nitelikteki anlama karakterine sahip olacaktır. Böylelikle Dasein'in olanakları ve onun anlama yolu olan egzistansiyal varlığın anlamının ne olduğunu açıklayabilecektir (Heidegger, 2000, s. 33).

Heidegger, öz ve varlığı birbirinden farklı iki şey olarak ele alır. Varoluşa dair verilebilecek cevabı bu farklılık sebebiyle, Varlık ve varlık (*Being and beings*) olarak iki temel ayırmadan yola çıkarak verir. Öz (*essence*) geleneksel felsefe anlayışında 'bir şey, ne ise odur' tanımına karşılık gelir. Fakat Heidegger için zamansallıkla birlikte düşünülmesi gereken özün, değişmeyen bir şey olarak algılanmaması gerekir. Çünkü zamansallık değişime sebep olur (Heidegger, 1999, s. 53). Bu yüzden Heidegger, varlığın özünün kendi varoluşunda aranması gerektiğini düşünür. Varoluş terimi ile Heidegger, onu mevcut olan anlamından sıyrır ve bir mevcut oluş halini nitelendirmek için kullanır. Anlatmaya çalıştığı Dasein yapısı, bir taş, toprak, bitki ve hayvan gibi bir olmaklık sergilemez. O, biricik yapısı ile kendi varoluşunu kurabilecek niteliğe sahiptir. Bu temelde, varoluş, Ben'e ait olan şeydir (Heidegger, 1999, ss. 54-55; Large, 2008, s. 113).

Özü, varoluş içerisinde düşünme eylemi, özgürlük adına başka bir kapıyı aralar. Kendi varoluşunda aranan öz, aslında bir seçebilme edimini sunar. Böylelikle öz denen kendi seçimlerinin ve belirlenimlerinin dışında kalan, verili bir durum olmaktan çıkar. Varlık, varoluşunda özünü kendisi ile belirleyebilir. Edilgin bir konumda değerlendirilen insan, artık verili olanı gerçekleştirmekle görevli konumunun dışına çıkarak, yeni bir özgürlük algısı temelinde etken bir hale bürünür. Bu yüzden Dasein, birçok imkân ve olanaklar bütünüdür (Heidegger, 1999, ss. 11-12).

Elbette Dasein her zaman ve her koşulda kendi özünü bulmakta başarıya ulaşamaz. Kimi zaman bu varoluş durumunda kaybolabilir veya kendi varoluşunu gerçekleştirdiği yolda özünü yansıtabiliyor yanılışında da gözükabilir (Heidegger, 2001, s. 45). Dasein'in kendini bulamama ve kazanamama durumu, onu varoluşundan uzaklaştırır. Heidegger varoluşunu gerçekleştirememiş, yani kendisini

² İnsanı tanımak için Varlık felsefesinden ayrılmamak gerektiğini savunan düşüncedir. Egzistansiyalizm savunucularını geleneksel felsefeden ayıran şey, insana soyut bir Varlık olarak değil somut bir Varlık olarak yaklaşmalarıdır. Varlık tabiatından ayrı düşünülmez, bir bütün olarak değerlendirilir (Mutal, 1971, s. 10).

kaybetmiş olan Dasein'ı, "inotantik" (*inauthenticity*) olarak adlandırır. Varoluş yolunda kendisini bulabilmiş ve gerçekleştirebilmiş Dasein'ı ise otantik³ (*authenticity*) olarak niteler (Çüçen, 2015, s. 155; Heidegger, 2000, ss. 67-69). Varlık'ın inotantik olmasının sebebini, birlikte olduğu diğer herkes ile olan herkesleşme durumundan kaynaklı görmektedir. Heidegger için herkes olma hali, özün yitirildiği bir haldir. Herkesleşen varlık, otantik oluşu artık kazanmış olsa bile, inotantik düzeye inebilecek ve hatta inmiş durumdadır (Heidegger, 2001, s. 165). Varlık'ın inotantik olma durumundan sıyrılması için özneler-arası ilişkilerinde kendi özgün yapısını araması gerekmektedir (Velarde-Mayol, 2000, s. 75).

Varlık'ın başkaları ile olan ilişkisi, duygu durumlarını ve anlam dünyasını etkileyen bir durumdur. Bu da onun, ne uğruna olduğunun cevabını değiştirebilecek bir unsurdur. Varlık, biricik olma eğiliminde çaba gösteriyor olsa bile, bunu başkaları ile olan ilişkisi dâhilinde yapabilmektedir. Heidegger bu alanı *Mitsein* (*birlikte-olma*) olarak nitelendirir.

Dasein'ın *Mitsein*'da açığa vurmaya çalıştığı hakikat, kendi hakikatidir, yani öznedir. Öznelliğinden dolayı hakikat denen şeyin ne olduğunu, belli kalıplarla, doğru ve/veya yanlış neleri içerdiği ile ilgili sınırlılıklarda tanımlayamayız (Heidegger, 2000, s. 263). Kierkegaard'ın (2009, s. 159) yorumuna göre asıl sorun, bu öznel hakikatin nasıl bulunabileceğidir. Bu arayışta ona yardımcı olacak olan kaygı duygusudur. Böylelikle Dasein, çabası ile, bir şey uğruna var olduğunu kavrayabilecektir.

Kendi benliğini bulmakta istekli olan Varlık, kendisini tüm sınırlılıkların dışında bir yaratım sürecine dâhil etmekte özgürdür.

Bu sınırlandırmalara, cinsiyet de dâhil edilebilmektedir. Literatürde, Heidegger'in Dasein anlayışında cinsiyete yer var mıdır, yok mudur? Veya olmalı mıdır, yoksa olmamalı mıdır? tartışmalarına yer verilmiştir. Bu ve buna benzer soruların aslında net bir cevabı yoktur. Sıradaki kısımda, Dasein'ın, Heidegger perspektifinde cinsiyetinin var olup olmadığını belirten ipuçlarına, varsa da bu kalıplar dışına çıkarılarak değerlendirilmesinin mümkün olup olmadığına bakılacaktır. Böylelikle Heidegger'in, Varlık'ın varoluşu için, içinde olmasını beklediği duygu durumlarının ve bunların yol açtığı eylemlerin, kadının varoluşu için ne tür anlamlar içerebileceği açıklanmaya çalışılacaktır.

B. CİNSİYET TARTIŞMALARINDA DASEIN

Dasein, kendisine hitap ederken, 'Ben' (*I*) ifadesini kullanır. Ben, Dasein'ın özü ile karşılık bulandır. (Heidegger, 2000, s. 366). Dasein'ın bahsettiği Ben'in cinsiyetinin ne olduğuna veya Heidegger'in yaratmış olduğu Dasein'ın özelliklerinin içerisinde cinsiyet(ler)in yer alıp almadığına dair birçok tartışma yapılmıştır. Literatürde, Dasein'ın varoluşunda farklı cinsiyet tanımlamalarının yapılmasını mümkün görenlere karşın, Dasein'a eril okumadan başka bir okuma yapılmasını imkânlı bulmayanlar da vardır. Heidegger'in Dasein'ının varoluşunda, kadının varoluşu için de sunabileceği yollara ulaşmak adına bu bölüm boyunca, literatürde Dasein'ın cinsiyet üzerinden okunmasında öne çıkan tartışmalara değinilecektir.

Dasein'ın cinsiyet üzerinden analizini yapan isimlerden ilki Bartky'dir (1970, s. 368). Ona göre, Heideggerci felsefenin temel özelliklerinden biri, Dasein'ın şeylerin ampirik özelliklerini aşabilme yeteneğinin olmasıdır. Çünkü o, varlıkların anlaşılabilirliklerine veya anlaşılamazlıklarına yönelik *a*

³ Heidegger *Sein und Zeit* (2004) eserinde, Varlık'ın otantik oluşunu, kendi olmaklık olarak çevrilen; 'eigene' kavramı ile anlatmıştır.

priori bir ufka sahiptir. Dasein, anlam ifade eden, bir anlama karşılık gelendir. Fakat bu, belirli anlam sınırlılıklarına bürünmek ve o kalıplarda yaşamak demek değildir. Dünyevi alan, onu cinsiyet kalıplarına ve belli bedenler içerisine hapsedmeye çalışabilir. Bunun nedeni, içerisinde yer almış olduğu topluluğu temsil etmesinden dolayı, Dasein'a yönelik kendiliğinden gelişen anlam yüklemelerinin söz konusu olmasıdır (Bartky, 1970, ss. 369-371).

Fakat Holland ve Huntington'ın (2001, ss. 25-27) analizlerine göre, Heidegger'in Dasein'a yönelik söylemlerinden ve anlam arayışından anlaşılabilir olan, Dasein'ın cinsel farklılığı aşma yönünde bir eğilime sahip olduğudur. Onlara göre Dasein, cinsiyet açısından tarafsızdır. Heidegger, Dasein'ın cinsiyet yönündeki tarafsızlığını ısrarla savunarak,⁴ olmak eyleminde cinsiyetin ne olduğunun bir öneminin bulunmadığını ima eder. Dünyaya fırlatılmışlık ifadesi ile bu noktada bir bağlantı kurulabilmektedir (Holland & Huntington, 2001, s. 28).

Heidegger için Dasein, kendi seçimleri dışında bir mekâna, aileye, bedene, ırka, vs. mensup olmuştur. Bunları aşabilmek, kendi olanaklarını yaratmak ve sorumluluğunu almak, onu zaten düşmüşlükten kurtaracak olan şeydir (Heidegger, 2011, s. 191). Heidegger'in Dasein'a yönelik bu açıklamasına dayanarak Holland ve Huntington'a göre (2001, s. 26), Dasein'ın kendi seçimi olmayan bir bedende yaşadığı durumu, kadının biyolojik özelliklerinden dolayı yaşamak zorunda bırakıldığı ikincil konumu ile bağlantılandırır. Dasein'ın bedeni, onu ancak somutlaşmış kılar. Fakat asıl gerçekliği ile olan ilişkisini, Dasein'ın faaliyetleri belirler. Bir eyleyen varlık olarak, kendi özünü ifşa etmeye başlar. Onlara göre, bu eyleme faaliyeti, geleneksel tutumlara ve belirlenmişliklere bir karşı koyuştur. Kadının yapması gereken şey de aslında budur (Holland & Huntington, 2001, s. 29).

Gerçekten de Heidegger'in, Varlık'ın varoluşuna dair tezlerinde, altını çizerek ön plana çıkardığı ilk özellik, varoluşa dair sunduğu tezlerin tarafsızlığıdır. Nitekim Heidegger, analizinde oluşturmuş olduğu Dasein için, 'man' (*mensch*) sıfatlandırmasını değil; daha nötr nitelikte olan 'das Dasein' kavramını tercih etmiştir. Fakat nötrlük kavramı, ilk okunuşta genel bir görünürlük hissi verebilmektedir. Heidegger'in, bu yolu tercih etmesindeki asıl sebep ise önceden indirgenmiş veya çıkarılmış olan metafizik, etik ve tüm antropolojik özellikleri azaltarak, varlığın kendisi ile olan ilişkisinde bir öz kavrayışa ulaşmasını sağlamaktır (Derrida, 2001, s. 57; Heidegger, 1984, s. 136). Bu açıdan bakıldığında varlık, genellenebilecek bir özellikler bütününe sahip değildir. Onu, erkek veya kadın olarak ikiye ayırmak doğru olmayacaktır. Heidegger için Dasein, antropolojik, etik ve metafizik açıdan tanımlanabilir olsaydı, bu özellikler onun varoluş çabasının önüne geçebilirdi. Bu yüzden, Dasein'ın bu özelliklerini araştıran tüm Heidegger okuyucuları, kendilerini, izlerin bir süre sonra kaybolduğu bir yolda bulurlar. Heidegger, Dasein'ın anlam yolculuğu ile ilgilenmeyi tercih eder. Dolayısıyla, Dasein bir kavram değil, anlamı niteler ve bu yüzden de mevcut bir tercümeyle sahip değildir -ki tam da bu sebepten tarafsızdır (Derrida, 2001, s. 58).

Fakat Dasein'ın eril bir kimlik ile oluşturulduğunu savunan ve dişil özellikleri çıkarsamanın olanaklı olmadığını düşünen Chanter (2001, s. 55), Heidegger'in tarafsız olduğunu savunanların tam aksine konuşur. Chanter'e göre Dasein, üstü kapalı ya da açık söylemlerle bir erkeği nitelemektedir.

⁴ Heidegger, kadın ve erkekleri ontolojik düzeyde ayırt etmez. *The Metaphysical Foundation of Logic (Mantığın Metafizik Temelleri)* adlı kitabında, Dasein teriminin tarafsızlığının tesadüfi olmadığını, gerekli olduğunu aktarır. Bunun nedenini ise kendi varoluş felsefesinin özünü oluşturduğunu iddia ettiği, olgusalıktan sıyrılmış bir Varlık'ın varlığından kaynaklı olduğunu belirterek açıklar (Heidegger, 1984, s. 136).

Chanter, Heidegger'in Dasein'ı için şunları söyler: "Heidegger'in ontolojisi sürdürebileceğine inancımın olmadığı bir tarafsızlığa ve evrensellik iddiasına sahiptir" (Chanter, 2001, s. 56). Dasein, Chanter'in yorumuna göre, ontik olarak üstü örtülüdür. Çünkü Dasein tek bir şeyi ifade edebilecek kavramdır. Bu kavram ise eril olana ait olandır (Chanter, 2001, s. 56). Chanter'e göre, Dasein'ın fonksiyonunun hep ben kendim olduğunu belirten iddiaları olsa dahi, özünde Dasein, hergünlükte herkesleşen bir varlık olmaktan öteye gidememiştir. Bu ontik ve ontolojik ayırım ise farklılıkları ön plana çıkarmaktan ziyade; onları silikleştiren bir tavra sahiptir (Chanter, 2001, s. 57). Bu nedenle Chanter (2001, s. 74), Heidegger'in, bireyler arasındaki önemli farklılıkları (cinsiyet, ırk, etnik köken, sınıf, cinsellik ve diğer kültürel farklılıklar) önceden metodolojik olarak reddettiğini söylemiştir. Başka bir deyişle Chanter, Dasein'ın hem ontolojik hem de ontik bakımdan üstünün örtük olduğunu savunur. Çünkü ona göre, Dasein, 'Ben' derken kendisini işaret eder savı, ontik ve ontolojik bakımdan anlam karmaşaları içerebilmektedir. Bu yanılsamaları irdelemek için de üç ayırımdan yola çıkar. Bunlar; ontik, ontolojik ve ontik-ontolojiktir. İlk olarak, Dasein'ın hep Ben olduğu iddiası, ontik olarak belli bir seviyeye sahiptir. Bu iddiada bulunmak da ontik bakımdan meşru sayılabilmektedir. Fakat ontolojik bakımdan ele alındığında, bize farklı yanılsamalı durumları gösterebilir. Bu ikircikli yapı içerisinde Dasein'ın "kim?" olduğu sorusuna cevap verirken, Dasein'ın ontik-ontolojik niteliği karıştırılabilir. Dasein'ın 'Ben kendim Dasein'ım' açıklaması, özünde, Heidegger'in fenomenolojik yaklaşımı bakımından sorunlu olmaktadır. Çünkü Heidegger için Dasein, ilk başta aslında herkes gibi olandır. Bu yaklaşımdan hareketle Chanter şu çıkarsamayı yapar: O halde, 'Dasein ilk başta kimdir?' sorusuna vereceğimiz cevap, Dasein'ın ontik özelliğini açıklamada bizi yetersiz kılacaktır. Verilecek cevap, üstü örtük ve çelişkili olacaktır. Bir diğer yandan, Dasein'ın herkes olduğunu ifşa etmek, onu ontik bakımdan aydınlatmaya sebep olabilecek bir cevaptır. Dasein'ın ontik-ontolojik olan içerisinde kaybolduğunu söylemek ise bizi, Heidegger'in açıklanması gereken ve belirsizlik yaratan bir başka ontolojik özellik olan üçüncü basamağa yönlendirir. Bu açıklamalar ışığında ise Dasein'ın kim olduğu ve kendilik ilişkisi bir mevcut-oluş düzeyinde verilecek cevapla sınırlıdır (Chanter, 2010, ss. 57-58).

Heidegger'i ve Dasein'ı cinsiyet tartışmaları ışığında inceleyen ve bu konuda farklı bir yaklaşıma sahip olan bir diğer düşünür Bartky'dir. Onun, Heidegger felsefesine karşı feminist literatüre katkı sağlayacak söylem ve araştırmaları bulunmaktadır. Bartky, 'Utanç ve Cinsiyet' (*Shame and Gender*) adlı eserinde, Heidegger'in varoluşçu felsefenin temelini oluşturan kaygı ve endişe kavramlarını irdelemiştir. Ayrıca, 'Femininity and Domination: Studies in the Phenomenology of Oppression' adlı kitabında, kadının geleneksel kalıplar altında ezilmekten kurtulması ve kendi varoluşunu gerçekleştirme için eyleme geçmesi gerektiğinden bahsetmiştir (Bartky, 2012, ss. 80-90).

Bartky'nin düşünce felsefesini inceleyen Knowles'e (2013, s. 326) göre Bartky, Heideggerci duygu durumunu veya uyumlaştırma nosyonunu (*gestimmtheit*) ve patriarşik düzen içerisindeki kadına yönelik utanç duygusunu, analitik bir yöntem aracı olarak belirler. Dünyaya düşmüşlüğü temel yapılarından biri olan ruh hali, genellikle Dasein'ın çevresi ile bilişsel bir ilişkide bulunmadığı gerçeğini ifade etmektedir, ama aksine kendini bu çevre ile duygusal bir şekilde uyum içinde bulur (Knowles, 2013, ss. 327-329).

Bartky'nin savunmuş olduğu bakış açısı bize, Bartky'den önce yapmış olduğu çalışmalar içerisinde benzer sorgulara yer vermiş olan Beauvoir'ı hatırlatmaktadır (Holland & Huntington, 2001, s. 10). Bartky'nin (2002, s. 599), Beauvoir okuması neticesinde vurguladığı üzere Bartky, kadının ikincil konumunu utanç kavramıyla açıklamayı tercih eder. Bu da etik ile ilgilidir. Bartky, kullanmış olduğu utanç kavramını, Heidegger'in uyumlanma (*attunement*) eylemine yaslamıştır. Utanç kavramını üst

seviyeye oturtmasının sebebi, kadınların ataerkil sistemdeki rollerini algılayabildikleri temel ruh halinin bu olduğunu düşünmesinden dolayıdır (Bartky, 1970, s. 373).

Beauvoir, 1947 yılında *The Ethics Of Ambiguity (Belirsizlik Etiği)* eserini yayınlanması ile birlikte 'öteki' kavramı üzerine olan araştırmasını derinleştirmiştir. Bunu yaparken, Heidegger'in 'Mitsein' (*birlikte olma*) kavramı ile ilişki kurmaktadır. Beauvoir (1976, ss. 11-12), *Belirsizlik Etiği* ile insanın durumunun belirsiz olduğunu anlatır. Beauvoir için de insanın varoluşu durağan/sabit değildir (1989, ss. 26-27).

Beauvoir ve Heidegger'in bu düşüncelerinin benzerlikler gösterdiğini savunarak, onları birlikte okuyan önemli kişilerden biri Eva Gothlin'dir. Gothlin, Beauvoir ve Heidegger'i sentezlediği "Reading Simone de Beauvoir with Martin Heidegger" (2006) makalesinde, iki düşünürün varoluşa yönelik eylem düşüncelerinin ortak yönlerini aydınlatmaya çalışır. Gothlin, Beauvoir okumasının sonucunda, Heidegger ile aralarında bir ilişki kurar. Beauvoir'ın belirsizlik kavramının, Heidegger'in ifşa (*erschlossenheit/determination*) ve Mitsein kavramları ile etkileşim içerisinde olduğunu öne sürer (Gothlin, 2006, ss. 45-47).

Gothlin'in Beauvoir okumasını yorumlayan Tidd'e göre (2004, s. 37) Beauvoir, insanın kendi varoluş yolundaki eylemlerini, özgürlüğünü elde etme/kazanma hali olarak görmektedir. Ona göre, Beauvoir'ın kadının kendi varoluşunu gerçekleştirme için belirsizlikler durumundan çıkması gerektiği fikri, Heidegger'in Dasein'ı ile Beauvoir'ın varoluşçuluğunu yakınlaştırmaktadır (2004, s. 38). Beauvoir'ın felsefi duruşunu Hegel, Husserl, Sartre ile ilişkilendirmek de elbette mümkündür. Fakat burada Gothlin'e göre, sorulabilecek soru şudur: Bu düşünürlerden hangisinin Beauvoir ile olan fikrî ilişkisi, özgün felsefi projeyi daha verimli hale getirmeyi başarabilmiştir? Bu soru ışığında Beauvoir'ın kadının varoluşu için sunduğu yolları, Heidegger'in Dasein'ın varoluş eylemleri ile birlikte sentezlemek anlamlı bir bütün sunabilecektir.

Beauvoir'ın, yukarıda örnekleri gösterilen düşünürler gibi Dasein üzerinde keskin bir cinsiyet tartışması yoktur. Fakat Heidegger'in Dasein'ın varoluşu felsefesinden beslendiğini ve bu çerçevede kadın üzerine varoluş yolları çizmeye net bir gayretinin olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Feminist literatürdeki tartışmalar, farklı kutupların oluşmasına neden olmuştur. Heidegger'in Dasein'ının keskin cinsiyet kalıplarını içerdiği ve erkeği nitelendiği, kadını nitelendirebilecek özelliklere rastlamanın ise mümkün olmadığını ileri süren yaklaşımlar mevcuttur. Ancak bu çalışmanın, Heidegger'in feminist bir felsefeci olduğunu veya Dasein'ın sadece erkek cinsini üzerinden okunabileceğini savunan bir yaklaşımı yoktur. Makalenin temel amacı çerçevesinde sıradaki bölümde üstünde durulacak kritik soru, Heidegger'in felsefesinde izlemiş olduğu yolun, kadının varoluşu için bir yol haritası olup olmayacağıdır. Feminist düşünceyle incelenen Heidegger'in Dasein'ı, Beauvoir'ın, kadını özgürlüğüne iteceğine inandığı temel kavramlarıyla sentezlenmeye çalışılacaktır. Böylelikle Dasein'ın varoluş izleğinin, kadının kendi özgürlüğünü kazanma yolunda ona ne tür fikirler verebileceği tartışma konusu edilecektir.

C. BEAUVOIR'IN ETİK (ETHIC), HEIDEGGER'İN KAYGI (SORGE) KAVRAMLARINI BİRLİKTE DÜŞÜNMEK

Belirsizlik Etiği'nde Beauvoir varoluşun, sürekli bir eylem içerisinde olmaklık olduğunu netleştirmek için şu soruları sorar: "Eylemin sonucu başlangıca geri dönmek ise insan neden çabalar? Belki de geriye boşa çekilmiş bir yorgunluk kalacaksa evden ayrılış neden?" (1976, ss. 12-13)⁵ Beauvoir'ın bu soruya cevabı şudur: "İnsan geldiği şekli ile kalabilecek kadar basit bir şey değildir. Olanı aşmak üzerine çabalayan insan, hedefler edinen ve bu hedefler doğrultusunda planlar yapan varlıktır. Varoluşa yönelik olan insan kendini gerçekleştirmek için çabalayandır" (1989, s. 20). İşte bu yüzden, insan kendi varoluşunu dert edinmeli ve özgürlüğü adına eyleme geçmelidir (Beauvoir, 1989, ss. 10-12). Bu tespitlerin ardından Beauvoir, eylemin ölçüsünün ne olacağına dair sorgulamalara başlar.

Eyleyen insan için ölçü nedir? Olması gereken ile olan arasında nasıl bir ilişki vardır? İnsan varoluşuna nüksedecek olan eylem neye yönelik olmalıdır ve anlamı nedir? Bu ve benzeri soruları örnekler üzerinden irdeleyen Beauvoir, ilk olarak ahlaki sorumluluk kavramını ele alır. Bu ahlaki sorumluluk, insanın hem kendisine karşı olan hem bir başkası için duyduğu sorumluluğu ifade eder. İnsan olmak, diğerleri ile ilişkilerde karşdakini de düşünmeyi gerektirir. Eyleme geçen insan, özgürlüğü için eyleme geçmiştir. İnsan, eğer özgür olmak istiyorsa bir başkasının da özgürlüğünü istemek ve onun da özgürlüğü için eylemde bulunmak zorundadır. Çünkü özgürlük, insanlar gibi birbiriyle ilişki içinde olmaktan gelir. Tek başına olan ve bir başkasının umursanmadığı özgürlükten bahsedilemez (Beauvoir, 1989, ss. 124-125). Tam aksini yaparak başkasının özgürlüğünü düşünmeyecek olan, ancak bir nesneyi ifade edebilir. İnsanı eğer bir şeyler ilgilendirmiyorsa, nesne konumundadır demektir (Beauvoir, 1989, s. 54). Öyleyse insan, 'Ben' olarak bir başkasına yönelik olabilir. Bu, insanın bir başkasında kaybolması veya onun uğruna olmaklığı anlamına gelmemelidir. Aksine 'Ben' olarak tanıdığı kendiliğini bir başkasına tanıtmayı ve bir diğer 'Ben'i tanımaya alan açmasıdır (Beauvoir, 1989, s. 13).

Sonuçta bu bir hakikat arayışıdır ve Beauvoir'a (1989, s. 38) göre, insan kendi hakikatının peşinde olmalıdır. İnsanın, kendisi dışında bir hakikatin peşinde olması, onu ancak boş bir oyalanma ve hayal dünyasına dalma durumuna iter. Hakikatin peşinde olma, içkinlik seviyesinden sıyrılma ile eş değer özelliktedir. Beauvoir için önemli olan, içkinlik seviyesinde olan insanın aşkınlık seviyesine ulaşma yönündeki eylemi ve gayretidir. İnsanın aşkınlığını, kendisinden başkası bulamaz ve sunamaz. Bir diğer anlatımla, insan özgürlüğünü başka birine, ne onu bulması için, ne de kullanması için devredemez. Bu durumu, Beauvoir'ın asıl meselesi olan 'sorumluluk' ile özetlemek gerekirse; sorumluluk bir başkasına devredilemez (Beauvoir, 1989, ss. 128-130). Bu yüzden, Beauvoir'ın etik felsefesindeki, kendi ahlakının peşinde olmak söylemi ile kendi özgürlüğünün peşinde olma sorumluluğunun aynı şeyler olduğu yorumunu çıkarsamamız yanlış olmayacaktır.

Özgürlük, öylesine var olan değil, var edilen ve kazanılan bir durumdur. İnsanın, her gün uğruna savaşılabilecek durumda olduğu bir olanaktır. İnsan basit olmadığı gibi, sabit de değildir (Beauvoir, 1989, ss. 42-44). Bu yüzden her gün, bir sonraki 'Ben' için eylem halinde olması gerekmektedir. Böylelikle insan kendi olanaklarını kazanırken, onları yeniden yaratan da olur. Eyleyen olarak insan, ulaşmak istediği bir amaca ve hedefe sahiptir. Özgürlük, hem bu amaç ve hedeflerden biri, hem eyleyenin amacına ulaşması yönündeki olanaklarıdır (Beauvoir, 1989, ss. 69-72).

⁵ Burada ve bu çalışma boyunca Beauvoir'ın *The Ethics of Ambiguity* (1976) eserinden yapılan doğrudan aktarmaların tamamı, bu makale yazarı tarafından Türkçeye çevrilmiştir.

Beauvoir'ın özgürlük kavramı, klasik öğretilerde yer alan özgürlük anlayışına karşılık gelmez. Bunu ayırt edebilmek için, istekli özgürlük (*willing freedom*) kavramına yer vermek daha anlamlı olacaktır. İstekli özgürlük, Beauvoir için Varlık'ın varoluşu ile ilintilidir. Varoluşunun peşinde olan insan, özgürlüğünü kaderin ellerinde görmez. Özgürlüğünü, kendisinin elde edebileceğini bilir. Bunun farkında olan insan, özgürlüğü için istekli bir eylem içerisindedir. Özgürlük, icat edilmekten ziyade elde edilen bir şeydir. Bu yüzden özgürlüğünü elde etmek isteyen insan, istek ve irade sahibi olmak zorundadır (Beauvoir, 1976, s. 11).

İnsan her aşkınlığı aşmakta özgürdür. Başka bir yere gitmek onun kendi elindedir. Fakat bu gidilen yer yine insanlık durumu ile ilişkili bir yerdir. Daha açık bir ifade ile, sonu olmayan varoluş, sonsuz olasılıklarla birleşen bir hiçlik durumudur (Beauvoir, 1989, s. 136). İnsan, aslında bir hiçlik içerisindedir ve kendisini bu hiçlik içerisinde var etmeye çalışır (Beauvoir, 1971, s. 15). Buradaki hiçlik kavramını, Heidegger'in, Varlık'ın içine atıldığını iddia ettiği hiçlik durumu ile benzer bir şekilde okunabilir.

Beauvoir, insanın kendisinden bağımsız olarak içine atılmış olduğu topluma dair genel geçer durumları aşmaya yönelik eylemler içerisinde bulunması gerektiğinden bahseder. Böylelikle, aslında öznel olarak adlandırılan insanın eylemleri doğrultusunda bağıyı koparma ve kendisine ait olan keşfetme yolunda yukarıda sayılan olgulardan, yani hiçlikten sıyrılma çabası içerisinde olduğunu ifade eder (Beauvoir, 1994, s. 28). Beauvoir'ın bu fikirlerini, Sartre ile birlikte okumak mümkündür. Fakat bu, literatürde yaygın olan ve bu çalışmada tercih edilmeyecek türde bir okumadır. Çünkü Beauvoir'ı Sartre ile okumak, Beauvoir'ın düşüncelerini Sartre'ın düşüncelerinin salt bir tekrarı haline sokabilmektedir. Bu tekrardan kurtulabilmek için Beauvoir'ın fikirlerini Heidegger ile de okumanın mümkün olduğunu ve Beauvoir'ın Sartre'dan ayrı düşünülebileceği gösterilmeye çalışılmıştır.

"Beauvoir and the Ambiguity of 'Ambiguity' in Ethics" adlı makalenin yazarı Card (2006, s. 3) da, bu fikri desteklemiştir. Card, makalesinde, Beauvoir'ın, Heidegger'in hocası Husserl ile ayrıldığı nokta olan bilinç meselesini Heidegger'e benzer bir şekilde ele aldığını göstermiştir (Card, 2006, s. 4). Bu analizine, Mitsein kavramı üzerine her iki düşünürün de benzer vurgularda bulunduğu iddiasından ulaşmıştır (Card, 2006, s. 5). Çünkü Heidegger ve Beauvoir'a göre Mitsein alanı, varlığın, olanaklarının ve seçme imkânının olduğunun farkına vardığı yerdir.

Bu seçimlerin ise sonu gelmez. Çünkü hedefler, ulaşıldıktan sonra başka bir hedefe ulaşma duygusu yaratır. Bu yüzden, insan hep bir şeyleri aşma eğilimindedir. Aşkınlığı, onun sürekli kendisini aşmasından gelir (Beauvoir, 1989, ss. 61-62). Aşkınlık, eylemi (*action*) doğuran şeydir. Yapılan eylem, kurulan tasarıların da ötesine uzar ve başkalarına dokunur ise onu geride bırakmak artık mümkün olamaz. Başkaları uğruna olmaklıkla, onlarla olan ilişkide etik değerleri koruyabilmek birbirlerinden farklı şeyleri anlatır. İnsanın kendi adına çıkar düşüncesi, "Ben" düşüncesine dayanır. Bu yüzden tasarılar (*project*) gereklidir. Çünkü Ben'in farklı yapılarına yönlendirilebilmeyi sağlar. Varlığı arama eylemi olarak varlaşmak, öznelliğın insanı varlığa doğru itişidir (Beauvoir, 1989, s. 124). Tasarı ve aşkınlık (*transcendence*) birbirinden ayrı düşünülemez. İç içe geçmiş kavramlardır. Bu yüzden tasarı yoksa aşkınlığın gerçekleşmesi beklenemez. Aşma olmaksızın da tasarıların gerçeklikle buluşması beklenemez (Arp, 2017, s. 276).

Fakat insan, bu tasarılarını kendi özgürlüğü uğruna bir başkasının özgürlüğünü çiğneyerek hayata geçirmemelidir. Tasarılar eyleme nasıl dökülmelidir? Bunun cevabını Beauvoir vermeyi denemiştir. Fakat nasıl olacağının cevabı, kuralları değil, etik değer ilkelerini barındırır (Bergoffen, 2004, s. 84).

Simons (2004, s. 79), Beauvoir okumasında ele aldığı, sorumluluk ve etik meselesini şöyle yorumlar: "Bir başkasının bana ihtiyacının olduğunu düşünmek, varlığı ispatlanmış bir varlık karşısında kazandığım anlamı gösterir. İşte o zaman korkudan, bunaltıdan kurtulurum; çünkü önüme özgürlüğümü adanmış olduğum bir amaç koymuş olurum." Simons, çözümlemesini, Beauvoir'den yaptığı alıntılar eşliğinde şu sorularla devam ettirir. Evet, fedakarlık edelim, fakat kime? Bir kadın, kocasına kendisini neden feda eder? Ama kadın kendisine bu soruyu sormaktan kaçınır. Karşısındaki varoluşunu koşulsuz isterse o zaman fedakârlıkta bulunabilir. Fakat insanın varlığını bir başkasına adanması, onun tamamlanmış olduğunu gösterir mi? Varlık amacına ermemiş olabilir mi? (Simons, 2004, s. 80). Simons ve Beauvoir bunlara benzer birçok soruyu sorarak, etiğin ne olduğuna ve nasıl olması gerektiğine dair cevapları netleştirmeye çalışmıştır.

Başkaları ile olmak kaçınılmazdır. Bu, dünyaya fırlatılmışlığın bir gereğidir. Fakat başkaları ile ve başkalarından sıyrılarak aşkınlığa ermek de bir o kadar kaçınılmaması gereken durumdur (Beauvoir, 1989, ss. 102-103). Bergoffen (2004, ss. 84-85), Beauvoir'ın kendi içinde sorguladığı şu soruyu, Beauvoir okumalarında ona tekrar yöneltir: Peki ama bunun ölçütleri, sınırlılıkları nasıl belirlenebilir ve insanın bunları nasıl değerlendirebilmesi gerekir? Beauvoir'ın sıklıkla sorguladığı bu soruları (1989, ss. 105-107; 1976, s. 24), Varlık'ın, Heidegger'in tasvirini yaptığı 'Mitsein' alanındaki eylemlerinden hareketle tartışmaya açmak mümkündür. Çünkü 'Mitsein' alanı, kendini feda etme durumuna karşılık, varlığın hergünlüğünü ve herkesleştğini anlatabilen bir alandır. Beauvoir'ın etik ve sorumluluğa dair soruları, Heidegger'in 'Mitsein' alanı ve 'das Man' ile ilişkisi üzerinden sentezlenerek cevaplanabilmektedir.

D. MITSEIN'DA HERKESLEŞME: AKTİF SUÇ ORTAKLIĞI

Özneler-arası ilişki, bize dünyayla bir bağlantı kurdurur. Böylelikle biz, bu ilişki üzerinden dünyayı da keşfetmeye ve algılamaya başlarız. Dünya içerisindeki diğer Ben'ler ile tanışan insan, onlara belli anlamlar atfeder. Aslında onlara yönelik tavrı, insan Ben'inin kendisini de kurma çabasıdır. Bu çok boyutluluk ilişkisi, Ben'lerin bir arada olmağını gösterir. Heidegger, Ben'lerin bir arada olmağını tanımlayan bu ilişkiye 'Mitsein' adını verir (Heidegger, 2001, s. 124).

İşte, Heidegger ile Beauvoir'ı birlikte okumayı anlamlı kılan kavramlardan biri de başkaları ile olunan bu 'Mitsein' kavramıdır. Beauvoir da Heidegger gibi varlığın başkalarıyla ilişkisellik içerisinde olduğu bir alanın varlığından bahseder. Bu alanı Beauvoir, *primordial Mitsein* alanı olarak nitelendirir (Beauvoir, 1971, s. 9). Heidegger'in, Dasein fiziksel olarak bu alanda mevcut olmasa bile başkaları ile ilişkiseldir açıklamasını, Beauvoir, erkeğin bu alanda fiziksel olarak mevcut olmadığı anlarda bile, kadının ilişki anlamında öteki olarak yer almaya devam ettiği bir alana indirger. Çünkü *primordial Mitsein*, kadını erkeğe bağlayan zorunlu bağların olduğu yerdir. Kadın bu alan içerisinde erkek tarafından tahakküm altındadır ve bu tahakküm, karakterini şekillendiren, olanaklarını sınırlandıran bir tahakkümdür (Beauvoir, 1971, s. 10).

Freeman'ın (2011, s. 370) da belirttiği üzere bu alan, durumumuz ve bildiklerimiz hakkında bilgi verir. Geçmişte, şimdide ve gelecekte kim olacağımız hakkındaki bilginin önemli bir parçasını bu alan oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu alan aslında varlığın seçiminin dışında şekillenen, kendiliğinden oluşan bir alan olmaktadır.

İlişki olarak sadece kendi ile kalan değil diğerleri ile birlikte varolan Dasein için Inwood (1999, s. 32), Heidegger'in burada yan yana varolan öznelerden bahsetmediğini savunur. Ona göre, birlikte varolmaktan kasıt, ontolojik bir varolmaktır. Aynı ontolojik koşulları taşıyan bu özneler, benzerlik

gösteren koşullar sebebiyle birbirlerine bağlı bir yapıyı simgelerler. Hühnerfeld'in (2006, s. 76) yorumuna göre ise Heidegger'in, Varlık'ın koşullar sebebi ile birbirine bağlı olma analizi, Dasein'ı dünyaya fırlatılmış bir varlık olarak tasvir etmesinden kaynaklıdır. Bu yüzden kendi seçiminin dışında gelişen koşullara bağlıdır. Bu bakımdan ele alındığında, Velarde-Mayol'a (2000, s. 77) göre, Ben'in ilişki kurduğu Ben'ler, anlam yüklenen başka bir bilinçli Ben'dir. Bu başka bilinçli Ben'ler ile kurulan ilişki, birer özne-nesne ilişkisi değil, özne-özne ilişkisidir. Ona göre özneler-arasılık ile anlatılmak istenen temel olarak budur.

Heidegger, Dasein'ın gündelik yaşamında diğer herkes ile olan ilişkisindeki durumunu dört temel Varlık karakterine ayırır. Bunlardan birincisini, 'boş konuşma' (*idle talk*) olarak adlandırır. Gündelik hayat içerisinde, Dasein'ın anlama ve yorumlama tavrını niteler. Kendisi dışındakilerle iletişim kurmak zorunda olan Dasein, bu eylemi gerçekleştirirken kaçınılmaz olarak Heidegger'in affettiği, boş konuşma hali içerisinde bulunabilir. Bu hal, anlatılmak istenen şeyin yanlış kavranmasına sebep olabileceği gibi, Dasein'ın kendisini yanlış aktarmasına da neden olabilmektedir (Heidegger, 2000, s. 211-212).

Rutin yaşam içerisinde hep birlikte olmaklık durumu, Dasein'ı ayrıcalıklı olmaktan çıkarır ve kendisini artık kaybeder, yani varolanı, Varlık olmaktan alıkoyar. Artık o, başkalarının varlığına bağlıdır. Bunun anlamı şudur: Artık herkesleşen Dasein, kendi fikirlerine sahip değildir. Kendi fikirlerine sahip olamayarak da, artık *das Man*'ın⁶ anlam çerçevesinde hareket etmeye başlar. Bu kayboluş, onun özünü yitirmesidir (Heidegger, 2000, s. 298). Oysa Dasein, kendi benliğini yitirdiğinin ve kendi öz varlığının bir başkalarının elinde esir olduğunun farkında bile değildir (Heidegger, 2011, ss. 133-135). Buna karşılık, Dasein kendi varlığının arayışında, yani bir merak (*curiosity*) duygusu içerisinde olmalıdır (Heidegger, 2000, s. 396).

Bu duygu durumu ile boş lakırdıdan kaynaklanan yanlış bilgi, yerini sahici olana bırakacaktır. Amacı olmayan merak ise Dasein'ı belirsizlik yığınları arasına sokacaktır. İşte bu noktada Heidegger'in belirttiği bir diğer kavram olan, 'belirsizlik' durumu karşımıza çıkar. Belirsizlik, herkesleşme durumundan kaynaklı olan, başkalarının gündelik yaşamının peşinden gitmekten gelir (Dencer ve Schalow, 2010, s. 51). Heidegger, bu durumu, Varlık'ın kendi olanaklarının farkında olmaması ise açıklar. Başkalarının kararları ile hareket etmek, kendi olanaklarının farkında olmamaya ve onları yaratamamaya sebep olur. Kendiliğini kaybeden Dasein, otantikliğinden vazgeçmiş ve inotantik sürece girmiştir. Bu vazgeçiş, aslında kendiyi yüzleşmemeden ileri gelir. Dasein'ın kendisi ile yüzleşmesi, elbette başka Ben'ler ile kurduğu irtibat sonucunda gerçekleşir. Bunun için Heidegger, farklı bir karakter çeşidini niteleyen 'throwness' (*fırlatılmışlık*) kavramını kullanır (Heidegger, 2000, s. 218).

Fırlatılmışlık, bir düşüş (*falling*) halidir. Heidegger için Dasein, dünyaya fırlatılmışlık durumu nedeniyle bir düşüş içerisinde, yani otantik varoluşunu aramadan önceki halindedir. Dünya içinde varlık olarak herkesle olan ilişkisinde de eğer belirsizlikler ve anlam karmaşaları yaşarsa bu düşüşten hiçbir zaman kurtulamayacaktır (Heidegger, 2000, s. 223). Bu yüzden onun yapması gereken -ki zaten Dasein,

1616 | ⁶ *das Man*, Heidegger'in *Onlar (the they)* olarak adlandırdığı Varlıkları işaret eder. Onlar yani *das Man* Mitsein alanını oluşturur. Varlık ise *das Man* tarafından hep bir etki altındadır. Varlık'a roller ve görevler vererek, onun varoluşunun sınırlarını daraltmaktadırlar. *Varlık ve Zaman*'da '*Onlar*', orada-Varlığın olumlu yapılarından birisi olmakla birlikte Dasein için bir egzistansiyaldır. Onlar, orada-Varlığın gündelikliğine (*everydayness*) işaret etmekte ve Dasein'ı varoluşun yükünden uzaklaştırmaktadır. Ancak Onlar, belirli birisi değildir (Denker ve Schalow, 2010, s. 268). "Bu değildir, o değildir, birisi değildir, birileri değildir ve bunların hepsinin toplamı da değildir. Cevap nötr bir '*Onlar*'dır (*das Man*)" (Heidegger, 2000, s. 164).

kendi varoluşunu dert edendir- kendi varoluşunu bulmaktır. Dünyaya düşen varlık olarak Dasein, kendiliğinden artık başkaları ile birlikte varlık (*Being with one another*) olarak sönümlenme evresindedir. Bu da onun otantik olmadığını, fakat dünya içinde olmayan varlık (*Being no longer in the world*) özelliğini de taşımadığını anlatır (Heidegger, 2000, s. 220).

Dasein, kendi varlığını ancak kendi olanaklarını konu edinerek gerçekleştirebilir. Olanaklarının keşfi elbette, yukarıda bahsi geçen amaçsız yönlendirilmiş merak ve herkesleşmenin ortasında yaşanan belirsizlik durumlarından kopuşla gerçekleşir (Heidegger, 2000, s. 295). Aksi durumda, Dasein başkalarının olanaklarına bağımlı kalacak ve onların doğru bildikleri ile yol alacak ve hatta kendi olanaklarını, keşfedemeden kaybedecektir. Bir başkasının yerine geçme durumu, kendi olanaklarından vazgeçştir; sorumluluk alamamak ve inat (*stubbornness*) halidir. Kendi olanaklarının sorumluluğunu alamayarak özgürlüğünden feragat etmiş olmaktadır. Böylelikle herkes olan Dasein, kendisi olamaz. Bu da onun otorite olan, diğer herkesi kabullenmesine ve nesne olarak görülmeye devam etmesine sebep olacaktır. İşte böyle bir anda Dasein, kaygı duygu durumu ile kendisini kazanabilir (Heidegger, 2011, s. 195). Demek ki Varlık, öncelikli olarak, ilgi duygusu ile bir düşünüş içerisinde olduğunu kavramalıdır. Ardından bu düşünüşünü dert etmeli ve oradan kurtulmak için yollar aramalıdır. Bu yolların doğruluğunu belirleyecek olan ise işte bu duygu durumlarıdır (Heidegger, 2009, s. 15).

Benzer bir şekilde, Beauvoir da kadının içkinlik seviyesinde, yani varoluşunu gerçekleştirememiş varlık seviyesinde kalmasını bir seçim olarak görür. Buna dair sorgulamasını ise şu şekilde yapar: “Temel sorun kadının neden içkin varlık olduğu değil, kadının neden içkin varlık olarak hayatına devam etmeyi kabul ettiği.” Bu açıdan bakıldığında, özgürlük (*willing freedom*) kavramını, üstlenilen bir sorumlulukla harmanlayan Beauvoir'ın, kadının içkin bir varlık olarak hayatına devam etmesine yönelik eleştirisi aslında bir bakıma sorumlulukla ilgilidir (Beauvoir, 1976, s. 12; 2015, s. 113). Ona göre, varoluş sorumluluğunu almak içinde etiğin de yer aldığı bir eylemdir. Bu yüzden kadın etik eylem içerisinde olmalı, yani varoluşunun sorumluluğunu alması gerekmektedir. Bu açıdan düşünüldüğünde, Beauvoir'ın kadını, varoluş sorumluluğunu yerine getirmeyen bir suç ortağı (*accomplice*) olarak gördüğü anlaşılmaktadır.

Hem Beauvoir hem Heidegger için insan temelde özgürdür ve varoluşsal düzeyde belirsizdir, yani sınırlılıkları veya belirlenmişlikleri yoktur. Fakat somutta, bu temel özgürlük, insanın fırlatılmışlığının sonucunda içinde yer aldığı dünya tarafından fiilen reddedilebilir. Bu düşünce bize, Heidegger'ın hergünlükleşme (*everydayness*) ile ilgili analizinde *das Man*'ın merkezi rolü vurgusunun, Beauvoir'ın kadınların kendi özgürlüklerine olan yabancılaşmalarına dair görüşü ile ortak paydalara sahip olabileceğini göstermektedir. Böylelikle, kadınların kendi özgür olamama durumlarını benimsemeye aktif olabileceklerine dair anlayış açıklık kazanmış olur. Bu açıklık ise “kadının kendi köleliğini istemeyi seçtiği” fikrini desteklemektedir (Beauvoir, 2015, s. 685).

Suç ortaklığı analizi, kadının kendi özgür olamayışından sıyrılması gerektiği fikrini barındırmaktadır. Fakat kadın kendisinin yaratmadığı ve *onlar* tarafından belirlenmiş sınırlılıklar içerisinde kendi varoluşunun sorumluluğunu alması gerektiği bilincine nasıl varabilecek ve de suç ortağı olmaktan nasıl kurtulabilecektir? Bir sonraki başlığın konusu olacak bu soru, kadının diğerleri ile yaratacağı grup bilinci ve bu bilincin yaratacağı bir dilin gerekliliği üzerinden irdelenecektir. Çünkü görüldü ki, Heidegger için Varlık, varoluşunu 'Mitsein' gibi bir alan içerisinde keşfedebilmekte ve Ben'liğini burada tanımakta ve tanıtmaktadır. Öyle ise kadının Varlık'ının keşfedileceği ve Ben'inin tanınırlık kazanacağı bir alana ihtiyacı vardır. Bu alanın ise eril ve kadını ötekileştiren bir dilin olmadığı,

feminist bir dilin ve bilincin hâkim olduğu bir alan olması gerekmektedir. Kadının, 'Mitsein' alanına nasıl dâhil olacağı, bu alanda kendi varoluşunu kazanmasını sağlayacak feminist alanı ve bilinci nasıl oluşturacağına dair tespitlere makalenin son bölümünde yer verilecektir. Bu tespitleri ve yorumlamaları yaparken, feminist bir alanın herkes için gerekli olduğunu savunan Hooks'a özellikle vurgu yapılacak, ayrıca feminist bir bilincin oluşmasında grup tartışmaları üzerinden analizler yapan Benjamin de bir diğer önemli referans kaynağı olacaktır.

E. MITSEIN'DA ÖZGÜR VE ÖZGÜN "BİZ" OLABİLMENİN İMKÂNI

Beauvoir, kadınların organik bir birliktelik yaratmaları gerektiği fikrini kendilerine ait olacak olan *Mitsein*'in ile ilişkilendirir. Bu *Mitsein* ise kadının kendisine ait dili konuşması ile gerçekleşebilecektir (Beauvoir, 1993, s. 161). Bu yüzden bu başlık altında, 'Mitsein'in olumlu yönlerine değinilecektir. Daha açık bir ifade ile, *Mitsein*'in, Varlık'ı yönlendiren ve belli kalıplar içerisine sokmayı başarabilen gücünü, Varlık'ın bu kalıpları aşmak için kullanabileceği bir güce dönüştürülebileceğinden bahsedilecektir. Böylelikle 'Mitsein'in, kadının varoluşu için 'Biz' kavramının oluşabilmesinde yaratacağı olumlu etkilere işaret edilecektir. Kadının, diğerleri ile kuracağı ilişkisellik bağı, onun diğer bölümlerde dile getirilen suç ortaklığı hâlinde ve kurban olma durumundan çıkmasına yardımcı olacağı düşünülen bir alandır. Kadın, 'Mitsein'a dâhil olur ve bu alanda kendine ait olan alanı ve dili yaratmayı başarır, tanıma ve tanınma fırsatı bulur. Bu başlık içerisinde de adının diğer bölümlerde eleştirilmesine sebep olan durumlarından çıkıp, 'Mitsein' alanında, yani ilişkisel bağlar içerisinde varoluşunu gerçekleştirebilme imkânını nasıl bulacağı tartışma konusu edilecektir.

'Mitsein'in, Varlık'a kendi kendini analiz etmesi için verdiği olanağı, kadın kendi tasarıları ve varoluşu için kullanabiliyor olmalıdır. Hissedilmesi beklenen, bu varoluş süreci için elde edilecek olan güçtür. İlişkiselliğin olduğu bu alan, konuşabilmeyi sağlar (Benjamin, 2006, s. 10). Bu da tanınma ve aynı zamanda istekleri gerçekleştirebilmede fikir analizi yapma fırsatı verir. Bu davranış şekli, Benjamin yorumu ile, etik olandır. Kurban olmadığını düşünen kadının, aslında bir kurban olduğunun ve bu olmaya da kendisinin izin verdiğinin farkındalığını yaşayacağı bir alandır. Etiğin buna benzer yorumlamalarını yapan Beauvoir, felsefesini bu fikir temelinde sorumluluk bilinci ile bir arada düşünmüştür. Çünkü tekilleşmek, geleneksel anlamı içerisinde bencillığe sebep olan bir duygudur (Benjamin, 2006, ss. 12-13). Varlık'ın kendi Ben'liğini ifşa etmesi, öylece yapayalnız, tüm diğer şeylerden sıyrılmış olmak değildir. Bu şekilde başarılı oluyor olsaydı, zaten kadın evdeki hapsediği alanında kendiliğinden aşkınlığına ulaşabilirdi. Aşkınlığın kaygısı veya sorumluluğu, eylemsizliğin içerisinde bir ilham olarak gelmez. Varlık onu hissetmek için eyleme geçer ve gerçekleştirir (Beauvoir, 1993, ss. 140-152).

Oysa başkaları ile ilişkiselliği olmayan kadın, gündelik yaşamında yaptığı şeylerle kendisini ilişkilendirir. Kadın, bulaşık yıkamak, çocuk bakımıyla ilgilenmek, yemek yapmak ve erkeğe çeşitli hizmetler sunmak için var olduğu veya bunları yaptığı takdirde varlığının anlamlı olacağı inancına sahiptir. Kadının kendi özüyle ilişkilendirdiği bu durum, onu Beauvoir'in bahsini ettiği içkinlik seviyesinde tutan şeydir (Beauvoir, 1993, s. 89). Daha açık bir ifade ile, kadın nesnelere onu şekillendirmesine değil, kendisinin elinin altındaki nesnelere şekillendirmesine izin verdiği ve yaratıcı gücünü kullandığı müddetçe aşkınlığını gerçekleştirmeye başlayabilir. Yoksa kendisinin de tıpkı elindeki nesnelere gibi araç olmaktan başka yapacağı bir şey kalmayacaktır. Erkeğin onu kullanmak istediği gibi kullandığı ve şekillendirdiği bir nesne olmak, onun özgün varlığını unutmamasına neden olacak, bağımsız kadın seviyesine erişmesini engelleyecektir (Beauvoir, 1993, s. 97). Kadın, kendisini araç

olmaktan ancak, tanınma ve tanıma fırsatı ile çıkarabilir. Heidegger'in de yorumu ile bu mümkün olan bir durumdur. Çünkü dünya içindeki aracın, araç olarak kullanılıp kullanılmayacağını yine insan belirler. Bu araçların neye doğru (*towards which*) olduklarını anlamak ve onların ilişkiselliğini kurgulamak, insana ait bir eylemdir (Heidegger, 2000, s. 404).

Kadınlar, bu ilişkisellik ile birlikte hareket ederek, erkeğin karşısında kendini özne olarak tanıtmayı başarabilirler. Bunun için, öncelikle kadının kadını tanınması ve kendi aralarında öznel-arası ilişkiyi kurmaları gerekir. Çünkü kendi ortak duygularının gücü ile hareket edememeleri halinde, erkekler tarafından asimile olmaları kaçınılmaz olacaktır (Bock, 2004, s. 278).

Başkaları ile ilişkiden kaynaklı oluşabilecek tanınma, bu başkalarını da kurtarmanın gerektiği sorumluluğunu taşır. Özünde bu eylem, Varlık'ın kendisine yeni olasılıkları açmasının yoludur. Kişilerarası ilişki ve Biz olmak ile anlatılmak istenen, Varlık'ın, olasılıklarını arttırması ve bu olasılıkları kendi varoluşu için projelendirmesidir (Benjamin, 2006, s. 7). Fakat bu ilişkiler içerisinde kullanılan dilin özellikleri, kadının projelerinin sınırlarını ve niteliklerini belirleyebilmektedir.

Kadınlar kullandıkları benzer dil sayesinde bir grup bilinci oluştururlar. Grup bilinci üzerine araştırmalar yapan Benjamin, feminist bir bilinçten bahsedebilmek için ilk önce grup bilincinin oluşabilmesi gerektiğini ileri sürmektedir (1988, s. 170). Bu anlayış üzerinden kaleme aldığı *Love of Bonds* (*Sevgi Bağları*) adlı eserinde kadının bilinç kazanmasını, öznel-arasılık ve özne-özne ilişkileri gibi durumlara ilintilendirilerek serimlemeye çalışır. Aynı zamanda feminizmin neden vazgeçilmez bir teori olduğu hakkındaki görüşlerine de yer verir (Benjamin, 1988, s. 187).

Bu yüzden kadının varoluş sorumluluğunun farkına varacağı alanlardan en önemlisinin, feminist dilin kullanıldığı gruplar olduğu düşünülmektedir. Diğer önemli etken ise bu alanlarda yaratılacak ve kullanılacak olan dildir. Elbette, kadının 'Mitsein' alanına dâhil olmasını beklerken, oradaki eril dilin de üstesinden gelebilmesi beklenir. Çünkü dil ve kavramların anlamı bilinci yaratan araçtır.

Irigaray (2012a, ss. 173-176), kadının rollerinin oluşmasının ve bunları içselleştirmesindeki en önemli etkeni dil olarak görür. Dilin kullanım şekli, kadının diğerleri ile olan ilişkisindeki konumunu belirleyecek kadar güçlüdür. Kadını ve kadının varoluşunu anlatan dilin yer aldığı alanı yaratmak önem arz etmektedir. Kadının kendi alanını yaratabilmesine ve bu alanda eylemde olabilmesine yapılan vurgu dil üzerinden okunduğunda şu sonucu verir: Kadın kendi alanını, varolan erkek mitine karşı inşa etmeye çalışırken, bu alanı eleştirecek bir dile sahip olmaktan noksanıdır. Irigaray, bu saptama ile örtüşen eleştirisini, erkeğin yüceltirildiği kültürün eleştirisini, kendine ait bir dili yaratmak için yapmamasını sorun olarak gördüğünü belirterek yapar. Eleştirisinin temelini ise cinsiyetsizleştirilmiş bir dilin varlığı oluşturur (Irigaray, 2006, s. 181). Gerçekten de feminist bilinç kazanmak, diğerini ötekileştirmeyen 'Biz'i kapsayan dil ile mümkündür. Kadınların, ataerkil sistemin dayattıklarının farkına vardığı ilk durak, feminist bilincin oluşturulduğu süreçtir.

Toplumda, 'Biz' olma sürecinde, feminist farkındalık yaratmak gerekmektedir (Hooks, 2000, s. 19).⁷ Bu farkındalığın, olumlu yönseme gösterecek özelliklerinden faydalanmak için, feminist farkındalık kazanmak dönüşümün ilk ve önemli adımlarından biridir. Böylelikle toplumu yeniden inşa etmenin ve

⁷ Feminizmin çeşitli ağlar üzerinden kendi kanallarını nasıl oluşturabileceğini ve bu yolla toplumla daha net bir bağlantı kurarak toplumsal farkındalık yaratabileceğini ortaya koyan çalışmalar mevcuttur. Örneklerden biri için bkz.: Leona ve Catherine (2019). Ağ feminizmi ve toplumsal cinsiyet öğrenimi.

düzenin devamlılığını sağlayan ataerkil yapının içeriğinin değişiminin sağlanabileceği ve bunu, kadınların farklı yollar aramaya gerek kalmadan gerçekleştirebilecekleri düşünülmektedir. Fakat ataerkil yapıyı değiştirmeden önce, kadınların kendilerini değiştirmeleri ve bir bilinç yükseltme faaliyeti içerisinde olmaları gerekmektedir (Hooks, 2000, ss. 18-19). Tam da bu yüzden, feminist bir dilin kullanıldığı gruplara dâhil olmak ve bu gruplar içerisinde başkaları ile ilişki kurarak, diğerlerinin de özgürlüklerini kazanmasını sağlamak önem arz etmektedir. Çünkü Varlık'ın varoluş süreci gibi, feminist bir kimlik kazanmak ve bu dili kullanmak da bir süreçtir. Hooks, bunun bir süreç olduğunu ifade eder.

Hooks (1989, s. 7), Beauvoir'ın "kadın doğulmaz, kadın olunur" sözüne benzer olan, "feminist doğulmaz, feminist olunur" ifadesi ile tüm insanların bu oluş içerisinde olabileceğine vurgu yapmıştır. Feminist düşünceye herkesin erişebileceği fikrine ve bir araya gelmenin temel yoluna, sorunsalları birbirinden ayırmaktan geçtiğini vurgulayarak başlar. Kadının özne olamama ve nesne olma halinde kalmasının sebeplerinin parçalanmaması ve bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Kendini feminist olarak sıfatlandırmamanın, bundan geri durmanın veya feminizmi desteklediği halde itiraf etmekten kaçınmanın nedeni, feminizmin de bir bütün halinde bir araya gelememesidir. Bu yüzden feminizm, erkek düşmanlığı, erkek gibi olma veya erkekleri dünyadan temizleme gibi eylemler içeren bir düşünceymiş gibi, ön yargılı söylemlerle karşı karşıya kalmaktadır (Hooks, 2000, s. 6). Bu noktada, kavramların yarattığı algıya değinmek gerekir.

Kadının sorunlarına karşılık olarak kullanılan toplumsal kavramlar ile feminizmin kadının sorununa işaret etmek için kullandığı kavramların özünün, aynı derdi barındırdığına dikkat edilmelidir. Çünkü bu farkındalığı kazanmak, kadının ve toplumun feminizme olan uzaklığını yıkabilecektir (Hooks, 1984, s. 42). Hakikaten de, feminist düşünceden ve sıfatlandırılmadan uzak durmaya çalışmanın, kavramsal yanılığardan kaynaklandığı söylenebilir. Çünkü özgürlük ve eşitlik bekleyen, aynı zamanda kendi özsel varlığını ortaya koymak isteyenlerin, feminizmin de kadın-erkek eşitliği, cinsiyetçi baskı için aynı zamanda da ırkçılık, sınıfcılık gibi kavramlar üzerinden eyleme geçtiğini özümsemesi gerekmektedir (Hooks, 2000, s. 23). Kavramsal karmaşa, kadının feminist düşüncenin yaratabileceği varoluşsal duygu durumlarından kaçmasına neden olabilir. Bu net olmayan kavramlar, 'ben feministim' demekle, 'ben erkek düşmanım' demenin eş değer olduğu yanılığına düşürebilmektedir. Bu yanılığ ise hem kavramı kullananı hem duyanı kapsamaktadır. Bu açıdan bakıldığında, aslında feminizmi anlamak ve içselleştirmek bir öğretiler de denebilir.

Bu öğretisi, kadının katılımsız bir seyirci olmaktan çıkıp, yerine kadının hâkim eylem ve seçim içerisinde olabileceği aktif bir katılıma yöneltir (Mies, 1996, s. 50). Bu bakışla, kadının teoride değil, içerisinde pratikliği kazandığı feminist dilin olduğu grup içerisinde var olması anlamlıdır. Ayrıca, bu gruplar içerisinde erkekleri dâhil etmek, var olan, ama gözükmeyen eşitsizlikleri ve pürüzleri sürekli sorgulanmaya tâbi tutacağından görünürlük kazandırabilecektir (Stanley & Wise, 2003, s. 81). Feminizmin, parçalı değil 'Biz'i ifade eden yapısının temeli için bu bakış açısı önemlidir. Çünkü kadının, kendisini gerçekleştirmesi, aslında toplumun tümüne yansiyacak artı bir değerdir. Tam tersine bir yorumlama ile kadının kendisini gerçekleştirememesi, topluma negatif yansiyacak bir durumdur. Bu saptama, kesişimsellik ilkesi ile açıklanabilir; çünkü kadın veya erkeğin içerisinde bulunacağı negatif durum ve eylem ise yine bir diğerini etkileyecektir (Crenshaw, 1989, s. 139)

Feminist dilin kullanılmasının, feminist bilinci kazandırmada önemli bir yeri olduğunu savunan bu başlıkta, kavramsal ve fikrinsel ayrışmaların birlikteliği sağlama yolunda güç kaybına neden olduğu ifade edilmektedir. Farklılıklara alan açmanın öneminde bir indirgeme yapmadan, bütünselliğin

oluşmasını sağlayacak yollar takip edilmelidir. Bunun için de, ilk önce bilincin kazanılacağı yer olan feminist alanın uzlaşısı içerisinde olması gerekir (Biana, 2020, s. 16). Çünkü cinsiyetler arası tahakküm ilişkisi, ayrışmaların hâkim olduğu alanlarda dilin domine etme etkisine dönüşmektedir.

Eril dilin, kendi sorunlarını ve rollerini belirlemek üzere erkek tarafından belirlenmiş olması, kadını toplumda ayrıksı ve azınlık olarak değerlendirilecek alana itmektedir (Irigaray, 2012b, s. 15). Kadının bu alandan sıyrılması için toplumdaki yaygın dilin yanına, kadına ait bir dilin getirilmesi gerekmektedir. Çünkü eril dil, kadını susturan niteliktedir. Susan kadın duygularını, sorunlarını ve isteklerini dile getiremez (Irigaray, 2012b, ss. 34-37). Oysa başkaları ile ilişkisellik konusunda değinilen varoluş imkânı kendi benliğini tanımlayabilen, içinde bulunduğu ve gelecekte bulunmak istediğin duygu durumlarını ifade edebildiğin aynı zamanda sorgulayabildiğin dili konuşmaktan gelir. Varlık, başkaları ile olan ilişkisinde sorular sorar ve cevaplar alır (Beauvoir, 1989, s. 37). Bu karşılıklık ise yeni fikirlerin ortaya çıkmasına ihtimal verirken, aynı zamanda üstü örtük sorunların da aydınlatılmasını sağlar.

Bilhassa Heidegger'in felsefesinde de altını çizdiği noktalardan biri, Varlık'ın seçimi dışında dâhil olduğu 'Mitsein'da kendi imkânlarını yaratıp, varoluş projelerini, karşılıklı ilişkinin yarattığı sorgulamalarla kazanabileceği fikridir (2000, s. 215). Aynı zamanda bu alan, olumlu anlamda insanın varlığı üzerine bilinç kazanabileceği ve kendisine kaygı yaratabileceği bir alan anlamını taşımaktadır (Heidegger, 2000, s. 218). Grup içerisine dâhil olma ve buradan bir bilinç kazanma üzerine yapılan tartışmalara bakıldığında, Heidegger'in Varlık'ın varoluşu için başkaları ile ilişkiselliğinin önemine yaptığı vurgu, haklılığını arttırmaktadır. Bu yüzden, grup yaratma ve grup içerisinde Ben'liki bulma fikrinin, bilinç yükseltme ve sorumlulukları yerine getirme eylemi ile uyumlu bir birliktelik sergileyebilmektedir.

Sonuç ve Değerlendirme

Dasein'in bir olasılık olduğunu belirten Heidegger'in açıklamaları, Dasein'ı eril bir kimlikten arındırma gayreti ile okuyabilmeye fırsat tanımıştır. Bu fikir ve tanımlama ışığında Dasein'in unsurları, kadının varoluşu için analiz edilmiştir. Bu analizin sonucunda, kadının kendi olasılıklarını yaratacak ve bunlara yön verebilecek sorumluluğu alması ve bunun için kaygı içerisinde olması gerektiği fikrine ulaşılmıştır.

Beauvoir'ın ise kadın okumalarında ileri sürmüş olduğu 'pasif konumda aktif eylem' fikri ile hareket edilmiş ve kadının varoluşu için birinci bölümde açıklanan duygu durumlarını neden hissetmediğine dair sorunun cevabı, 'rıza', yani 'suç ortaklığı' (*complicity*) olarak belirlenmiştir. Yine Beauvoir'ın kavramlarından olan etik ise kadının varoluşu için içinde olması beklenen başka bir ilişki türü olarak belirlenmiştir. Bu kavramın analizi tekrar göstermiştir ki, kadın, varoluşunun sorumluluğunu almalıdır. Kendi sorumluluğunu almayan kadın, başkaları ile olan ilişkisinde sorumluluğunu devretmektedir. Bu da, onu suç ortaklığına itmektedir. Ele alınan suç ortaklığı analizi, kadının sosyal ortamdaki baskı ve kısıtlamalar nedeni ile suç ortağı olmasının kaçınılmaz olduğunu işaret eden bir tartışmayı da açabilir. Beauvoir'ın kadını bilinç düzeyinde ve diğer koşulları görmezden gelerek hem özne hem fail olarak görmesi de eleştirilebilir. Fakat yine de bu baskıcı ortamda kendisini savunan ve kısıtlamalara karşı koyan faillere rastlayabilmek mümkündür. Tam tersine bir örnekle de ayrıcalıklı ve varlıklı kadınlardan oluşan topluluklarda, kadınların kendi özgürlükleri için mücadele vermek yerine suç ortağı olmalarına neden olan pozisyonlarını korudukları gözlemlenebilmektedir.

Çalışmanın devamında, kadının varoluş sorumluluğunu devrederek feda olduğu başkaları ile olan ilişkisinde, aslında varoluş sorumluluğunu alarak ilişkisellik bağını kurabileceği gösterilmeye çalışılmıştır. Özneler-arası ilişkinin olduğu alan ise ‘Mitsein’ alanıdır. Beauvoir’ın, kadının, erkeğin mitleri ile bir hayat sürdüğü ve kendi alanını yaratamadığı fikri, bu bölümde kadının feminist bir alan yaratma ve bu alana dâhil olma eylemine yön verecek Şekilde ele alınmıştır. Ana tema, Heidegger’in ‘Mitsein’ında, Varlık’ın varoluş olasılıklarını yaratması gerektiği ve bu alanda kendi eylemlerini sorgulama imkânı bulabildiği gerçeğini göstermektir. Çünkü bu alan, Varlık’ın varoluş dilini oluşturabildiği, eylemlerini analiz edebildiği, başkalarına kendini tanıtma ve başkalarını da tanıma olanağını bulabildiği alandır. ‘Mitsein’ analizi ile görülmüştür ki, kadının, bu alana girip, kendi Benlik’inin farkına varması anlamlıdır. Kadın bu alanda, feminist bir dil de kazanabilir veya feminist bir dil de yaratabilir. Kendi zgrlğ ile birlikte diğer herkesin zgrlğnn peşinde de olabilir ve böylelikle suç ortağı olma durumundan kendisini kurtulabilme imkânı doğar. Kadının feminist dili kullanmasızine yapılan tartışmalar içerisinde özellikle ‘herkes için feminizm’ fikri ile hareket eden Hooks ve birlikte olabilmenin gücünü grup bilinci ile açıklayan Benjamin’in analizleri ‘Mitsein’da kadının kendi varoluşunu gerçekleştirebileceği alanın imkânlılığını desteklemiştir. Ayrıca bu alanda ‘Biz’i oluşturabilmek adına kazanılması gereken dil yapısına yönelik, Irigaray’ın dilzinden yapmış olduğu saptamalar, kadının erkeğe ait olan dili kullandığı sürece varoluşunu ifade edemeyeceğine, bu yüzden de ondan olması beklenen varoluş durumuna kulak veremeyeceğine işaret etmektedir. Bu tespitler işığında, kadının feminist kimlik ile feminist dili kullanırken daha cesur olabilmesi ve grup ruhu bilinci ile eylemde olması gerektiği fikrine ulaşılmıştır. Bunu sağlayabilmek için de feminizmin kendi içerisinde ortak paydada, fakat farklılıkları göz ardı etmeyecek Şekilde birleştirici bir çatı grevinistlenmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak; (i) Heidegger’in Varlık felsefesindeki Dasein’in unsurları, kadın cinsi için de okunabilir ve bu unsurlar, kadının varoluşu için alması gereken sorumluluklara rehber olabilir; (ii) Beauvoir’ın felsefesinde yer alan kadın analizlerini, Hegel ve Sartre yerine Heidegger’in kavramları ile birlikte okumak mümkün olabilir; (iii) Heidegger ve Beauvoir’ın birlikte okunmasını imkânlı kılan, ‘Mitsein’ ve ‘sorumluluk’ kavramlarıyla, kadının dâhil olma sorumluluğunu aldığı ve kendine ait bir dil ile oluşturduğu bu alanda kadın ‘suç ortağı’ olmaktan kurtulabilir.

Etik Kurul İzni

Bu makale etik kurul izni gerektiren bir çalışma grubunda yer almamaktadır.

Kaynakça

- Arp, K. (2017). A companion to simone de beauvoir. In L. Hengehold & N. Bauer (Eds.). *Pyrrhus and Cineas: The conditions of a meaningful life* (ss. 273-285). Wiley-Blackwell.
- Bartky, S. L. (1970). Originative thinking in the later philosophy of Heidegger. *Philosophy and Research*, (30), 368-381.
- Bartky, S. L. (2012). *Femininity and domination: Studies in the phenomenology of oppression*. Routledge.
- Benjamin, J. (1988). *The Bonds of love*. Random House.
- Benjamin, J. (2006). Interview by L. Granek, Psychology's feminist voices oral history and online archive project. *Psychology's feminist voices*, 1-15.
- Bergoffen, D. (2004). The society for phenomenology and existential philosophy, feminism, and the epoché. *Anniversary Sessions*, 278-290.
- Chanter, T. (2001). *Time, death, and feminine: Levinas with Heidegger*. Stanford University Press.
- Chanter, T. (2010). Heidegger: Varlığın çobanı. İçinde Ş. Öztürk (Ed.). *Heidegger ve feminizm*. (ss. 42-81). Yapı Kredi Yayınları.
- Card, C. (2006). Introduction: Beauvoir and the ambiguity of "ambiguity" in ethics. In C. Card (Ed.). *The Cambridge companion to Simone de beauvoir* (ss. 1-23). University of Wisconsin.
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A black feminist critique of antidiscrimination doctrine. *Feminist Theory and Antiracist Politics* (ss. 139-167). University of Chicago Legal Forum.
- Çüçen, A. K. (2015). *Varoluş filozofları*. Sentez Yayınları.
- De Beauvoir, S. (1971). *Kadın ikinci cins I* (Çev. B. Onaran). Payel Yayınları.
- De Beauvoir, S. (1976). *The ethics of ambiguity* (Trans. B. Frechtman). Citadel Press.
- De Beauvoir, S. (1989). *Denemeler* (Çev. A. Bezirci). Payel Yayınları.
- De Beauvoir, S. (1993). *Kadın ikinci cins III bağımsızlığa doğru* (Çev. B. Onaran). Payel Yayınları.
- De Beauvoir, S. (1994). *Bir genç kızın anıları* (Çev. S. Selvi). Payel Yayınları.
- De Beauvoir, S. (2015). *Second sex* (Trans. H. Madison Parshley). Vintage.
- Derrida, J. (2001). Geschlecht: Sexual difference, ontological difference. In N. Holland & P. Huntington (Eds.). *Feminist interpretations of Martin Heidegger* (ss. 53-72). Pennsylvania State University Press.
- Donovan, J. (2014). *Feminist teori* (Çev. A. Bora, M. A. Gevrek & F. Sayılan). İletişim Yayınları.
- Freeman, L. (2011). Reconsidering relational qutonomy: A feminist qpproach to selfhood and the other in the thinking of Martin Heidegger. *Inquiry: an Interdisciplinary Journal of Philosophy*, 54(4), 361-383.
- Gothlin, E. (2006). Reading Simone de Beauvoir with Martin Heidegger. In C. Card (Ed.). *The Cambridge Companion to Simone de Beauvoir* (ss. 45- 65). Cambridge University Press.
- Heidegger, M. (1984). *The metaphysical foundation of logic* (Trans. M. Heim). Indiana University Press.
- Heidegger, M. (1999). *Ontology the hermeneutics of facticity* (Trans. J. V. Buren). Indiana University Press.

- Heidegger, M. (2000). *Being and time* (Trans. J. M. & E. Robinson). Blackwell Publishers.
- Heidegger, M. (2001). *Zaman ve varlık üzerine* (Çev. D. Kanıt). A Yayınevi.
- Heidegger, M. (2004). *Sein und Zeit* (Çev. A. Yardımlı). İdea Yayınevi.
- Heidegger, M. (2009). *Metafizik nedir* (Çev. Y. Örnek). TFK Yayınları.
- Heidegger, M. (2011). *Sanat eserinin kökeni* (Çev. F. Tepebaşı). De Ki Basım Yayım.
- Holland, N. J., & Huntington, P. (2001). *Feminist interpretations of Martin Heidegger*. Pennsylvania State University Press.
- Hooks, B. (1984). *Feminist theory from Magrin to center*. South End Press.
- Hooks, B. (1989). *Talking back*. South and Press.
- Hooks, B. (2000). *Feminism is for everybody*. Pluto Press.
- Hühnerfeld, P. (2006). *Heidegger bir filozof, bir Alman* (Çev. D. Özlem). İnkılap Kitabevi.
- Inwood, M. (1999). *A Heidegger dictionary*. Blackwell Publisher.
- Irigaray, L. (2006). *Ben sen biz: Farklılık kültürüne doğru* (Çev. N. T. Cheviron & S. Büyükdüvenci). İmge Kitabevi.
- Irigaray, L. (2012a). *Doğunun ve batının ötesinde yeni enerji kültürü* (Çev. D. Çetinkasap). Pinhan Yayıncılık.
- Irigaray, L. (2012b). *Meryem'in esrarı* (Çev. F. Yıldırım). Pinhan Yayıncılık.
- Kruks, S. (1987). Simone de Beauvoir and the limits of freedom. *Social Text*, (17), 111-122.
- Knowles, C. (2013). Heidegger and source of meaning. *South African Journal of Philosophy*, 32(4), 327-338.
- Large, W. (2008). *Heidegger's being and time*. Edinburgh University Press.
- Leona, M. E., & Catherine, J. I. (2019). Ağ feminizmi ve toplumsal cinsiyet öğrenimi (Çev. B. Tokat). *Kültür ve Siyasette Feminist Yaklaşımlar*, 37-38.
- Mies, M. (1996). Feminist araştırmalar için bir metodolojiye doğru. İçinde S. Çakır & N. Akgökçe (Eds.). *Kadın Araştırmalarında Yöntem* (ss. 47-65). Sel Yayıncılık.
- Mutal, V. (1971). *Egzistansiyalist felsefenin beş klasiği*. Hareket Yayınları.
- Simons, M. (2004). *Simone de Beauvoir philosophical writings*. University of Illinois Press.
- Stanley, L., & Wise, S. (2003). Looking back and looking forward: Some recent feminist sociology reviewed. *Sociological Research Online*, 8(3), 10-27.
- Tidd, U. (2004). *Simone de Beauvoir*. Routledge.
- Toprak, M. (2016). *Hermeneutik ve edebiyat*. Dergah Yayınları.
- Velarde-Mayol, V. (2000). *On Husserl*. Wadsworth Philosopher Series.

